

II. КОНСТИТУЦІЙНЕ ТА МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО. АДМІНІСТРАТИВНЕ, ФІНАНСОВЕ, ПОДАТКОВЕ ПРАВО

УДК 343.575

Авдєєв О.Р.,
пошукувач кафедри
морського та митного права
Національного університету
«Одеська юридична академія»

КОНТРАБАНДА ПСИХОАКТИВНИХ (НАРКОТИЧНИХ) РЕЧОВИН ТА ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ: ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ

В статті розглядається сучасне нормативно-правове забезпечення протидії контрабанді психоактивних (наркотичних) речовин та фальсифікованих лікарських засобів, визначаються шляхи вдосконалення діючого законодавства України щодо боротьби із контрабандою зазначених об'єктів. Зазначається про необхідність посилення кримінальної відповідальності за контрабанду наркотичних засобів психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.

Ключові слова: контрабанда, наркотичні засоби, фальсифіковані лікарські засоби, протидія контрабанді, кримінально-карана контрабанда.

В статье рассматривается современное нормативно-правовое обеспечение противодействия контрабанде психоактивных (наркотических) веществ и фальсифицированных лекарственных средств, определяются пути совершенствования действующего законодательства Украины по борьбе с контрабандой указанных объектов. Отмечается необходимость усиления уголовной

ответственности за контрабанду наркотических средств психотропных веществ, их аналогов и прекурсоров, а также фальсифицированных лекарственных средств.

Ключевые слова: контрабанда, наркотические средства, фальсифицированные лекарственные средства, противодействие контрабанде, уголовно-наказуемая контрабанда.

The article is examined the modern normatively-legal providing with counteraction to smuggling of psychoactive substances (drugs), counterfeited medicinal remedies, and the ways of the improvement of the Ukraine's currently in force legislation on striving with smuggling of the indicated objects are determined. The necessity of strengthening the criminal responsibility for smuggling of drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors and also counterfeited medicinal remedies is marked in the article.

Keywords: smuggling, drugs, counterfeited medicinal remedies, counteraction to smuggling, criminally-punishable smuggling.

Постановка проблеми. Сучасне цивілізоване людство потерпає від зловживання наркотичними речовинами (для цілей цього дослідження поняттям «наркотичні речовини» охоплюватимуться й наркотичні засоби, й психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори, як їх визначено у Законі України від 15.02.1995 р. «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» [1]). При цьому, на початку ХХІ століття стабільний прояв має тенденція до послаблення заборон й на вживання, й на виготовлення наркотиків і мова, на жаль, йде не тільки про так звані «легкі» або «м'які препарати» – похідні конопель, а й про «важкі» – опіати [2]. Основна причина – надзвичайно великі попит та прибутки від бізнесу, побудованого на їх виготовленні та розповсюдженні. Згідно із дослідженнями, сьогодні світовий обсяг нелегального обігу наркотиків становить 300 млрд. дол. США на рік [3]. У легалізації (щодо «легких» або «м'яких») та лібералізації (щодо сильнодіючих) наркотичних засобів сьогодні є й прибічники (які підтримують точки зору щодо свободи самовизначення індивіда, теорії змови, кримінологічної аргументації, фінансових

витрат, співвідношення шкоди, якості наркотиків), й опоненти. При цьому, незважаючи на аргументи прихильників лібералізації, необхідно відзначити безсумнівний руйнівний ефект від зловживання (застосування з немедичною метою) сильнодіючими психоактивними речовинами для організму людини (незалежно від того, легальними чи ні є ці препарати).

Ще одним надзвичайно прибутковим сегментом бізнесу, побудованого на спричиненні шкоди здоров'ю населення будь-якої країни є виготовлення та поширення фальсифікованих лікарських засобів. І якщо зловживання наркотичними речовинами, здебільшого, є усвідомленим процесом або необхідністю, викликану залежністю, то фальсифіковані лікарські засоби можуть потрапляти до хворих, бажаючих відновити або покращити стан свого здоров'я і не надати очікуваного терапевтичного ефекту або навіть погіршити стан здоров'я чи спричинити смерть.

Шляхи, що використовуються для потрапляння наркотичних речовин та фальсифікованих лікарських засобів на території країн, зазвичай є контрабандними, тобто поза або з приховуванням від митного контролю. Це не є випадковим, адже правила обігу наркотичних речовин та лікарських засобів, у т.ч. їхнє переміщення через кордони держав, є чітко визначеними законодавством, а їх дотримання – суворо контрольованим з боку держави. Тож здійснення переміщень великих, зазвичай нелегальних, партій наркотичних речовин та фальсифікованих лікарських засобів не є можливим у законному порядку, що й зумовлює пошук шляхів їх приховування при перевезеннях через території і кордони держав та широке поширення контрабанди.

Не є виключенням й Україна. Географічне розташування на перетині морських, суходільних та повітряних транспортних коридорів з Азії до Європи, нестабільний економічний стан, висока захворюваність та смертність населення обумовлюють як транзитний, так й внутрішньодержавний інтерес до контрабанди наркотичних речовин та фальсифікованих лікарських засобів. Невипадково склади цих злочинів об'єднуються однією статтею Кримінального кодексу України (далі – КК України) – 305 [4].

Як зазначає О.П. Федотов, сучасна контрабанда наркотиків характеризується збільшенням масштабів і стрімким зростанням обсягів, високим ступенем організованості, технічного забезпечення, регіональними й міжнародними зв'язками. Транснаціональні міжнародні наркотичні альянси почали активно використовувати відкритість нашої країни та її територію для розповсюдження небезпечного зілля й отримання наркоприбутків. Уже протягом декількох років наркоситуація в Україні характеризується активізацією спроб міжнародних наркосиндикатів використовувати українських громадян для збуту й транзиту наркотиків, а також використовувати виробничий та інтелектуальний потенціал нашої держави для незаконного виробництва наркотичних речовин і прекурсорів [5].

Аналіз дослідження даної проблеми. Сучасні правознавчі дослідження у сфері боротьби з контрабандою (чи протидії контрабанді) наркотичних засобів психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів зосереджені у наукових розвідках представників трьох галузей правової науки: кримінального права (О.В. Козаченко, О.О. Кравченко, Н.А. Мирошниченко, А.А. Музика, О.В. Наден, А.М. Полях, Є.Л. Стрельцов, В.В. Сташис, В.Я. Тацій, Є.В. Фесенко, С.С. Яценко, А.Я. Кромова, С.О. Сорока та ін.), кримінології (О.М. Джужа, А.П. Закалюк, О.М. Костенко, Ю.Г. Пономаренко, А.М. Полях, В.Г. Пшеничний, М.П. Селіванов, Д.Ю. Стригун, В.А. Тимошенко, М.І. Хавронюк, М.С. Хруппа та ін.) та митного права (Є.В. Додін, Л.В. Калаянова, О.П. Федотов та ін.).

Підвищений інтерес науковців до зазначеної тематики пояснюється невинним зростанням контрабандних переміщень цих небезпечних речовин та необхідністю вироблення нових заходів протидії ним. До недавнього часу доступ до наукових розвідок (дисертацій) у царині протидії контрабанді, зокрема наркотичних речовин, був обмежений – дослідження мали гриф «Для службового використання». Але останнім часом – з початку 2010-х років – кількість загальнодоступних розробок почала збільшуватися. Поштовхом до їх інтенсифікації стало підвищення уваги держави до цього вкрай небезпечного явища,

зміни у діючому законодавстві та дедалі більш витончені способи вчинення таких злочинів.

Мета статті полягає у теоретичному вивченні сучасного нормативно-правового забезпечення протидії контрабанді наркотичних речовин або фальсифікованих лікарських засобів та пошуку шляхів вдосконалення діючого законодавства України щодо боротьби із контрабандою зазначених об'єктів.

Виклад основного матеріалу. Закон України від 15.11.2011 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» [6] змінив звичні засади відповідальності за вчинення товарної контрабанди, залишивши кримінально-каранюю лише контрабанду (тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю) культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації (ст. 201 КК України) та наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів (ст. 305 КК України).

Митний кодекс України 2012 р. [7] (далі – МК України 2012 р.) у ст.ст. 472, 482-484 віддзеркалив новий підхід законодавця до покарання за: недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення (ст. 472), переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем (ст. 482), переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю (ст. 483), зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю (ст. 484).

Замість кримінальної відповідальності за контрабанду, тобто переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю,

вчинене у великих розмірах, було запроваджено значні фінансові санкції за ці правопорушення – штрафи до 100 відсотків вартості перемішуваних товарів, транспортних засобів з їх конфіскацією, а у випадку наявності кваліфікуючих ознак – до 200 відсотків вартості з конфіскацією. Як очікувалося, такий підхід мав посприяти значному підвищенню надходжень до бюджету країни [8; 9], проте, як зазначають аналітики, декриміналізація не принесла відчутної користі державі і легальному сектору економіки [10].

Необхідно відзначити, що відповідні зміни згідно із Законом від 15.11.2011 р. було внесено в Митний кодекс України від 11.07.2002 р. [11] (ст.ст. 351 – 353), а новий МК України 2012 року сприйняв їх (ст.ст. 482-484 відповідно), зберігши відповідні санкції.

Що ж стосується передбачених ст. 305 КК України складів злочинів, то вони останнім часом не зазнавали настільки відчутних змін, отримавши новий предмет – «фальсифіковані лікарські засоби» – у 2011 році [12], збільшення розмірів санкцій – у серпні [13], а діючу редакцію – у грудні 2012 року [14].

Безумовно, підхід законодавця зрозумілий, оскільки так звана «товарна» контрабанда не має стільки небезпек для суспільства та окремої людини, як контрабанда наркотичних речовин або фальсифікованих лікарських засобів, а фінансові санкції – найбільш «відчутний» вид покарання для порушників, до того ж такий, що у перспективі може збільшити надходження до державного бюджету.

Санкції ж ст. 305 КК України є набагато жорстокішими: позбавлення волі мінімально 5 – 10 та максимально 8 – 12 років з конфіскацією предмета(ів) контрабанди та конфіскацією майна (за наявності кваліфікуючих ознак). Проте якщо порівняти їх із санкціями, застосовуваними у Східній та Південно-Східній Азії до засуджених за контрабанду наркотичних речовин, то стає очевидною їхня м'якість. Адже законодавством Лаосу, М'янми, Таїланду (країни, відомі як «Золотий трикутник») Індонезії, КНР та деяких інших держав передбачене довічне ув'язнення або смертна кара за контрабанду наркотиків. Адже, як зазначають дослідники, в гірських районах Таїланду, М'янми і

Лаосу (за деякими джерелами також – північно-східного В'єтнаму і південного Китаю) ще в середині ХХ століття виникла система виробництва і торгівлі опіумом з організованими кримінальними синдикатами, пов'язаними з місцевими та світовими елітами [15, с. 306]. Станом на 2009 – 2010 роки, у М'янмі площа незаконних посівів опійного маку становила 31 700 га, в Лаосі – 1 900 га, в Таїланді посівами маку в різних районах країни було зайнято приблизно 211 га [16]. У 2013 році ці показники збільшилися майже удвічі: у М'янмі вони сягли майже 60 000 га [17].

До кола нормативно-правових актів, спрямованих на боротьбу із контрабандою наркотичних речовин та фальсифікованих лікарських засобів, в Україні належать: КК України (ст. 305, 321-1), МК України (ст.ст. 456, 457), Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст. 44-2, 244-8) [18], закони України від 15.02.1995 р. «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори», «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» [19], від 4.04.1996 р. «Про лікарські засоби» [20], ряд підзаконних актів [21-26]. Цей перелік не є вичерпним та репрезентує лише частину загального масиву діючого українського законодавства у сфері протидії контрабанді наркотичних речовин та фальсифікованих лікарських засобів і закладає основи її сучасного механізму.

В Україні також діє програмний документ у досліджуваній сфері – Стратегія державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 р. № 735-р [27] (далі – Стратегія), яка визначає сутність та сучасні напрями державної політики, що формується на засадах інтегрованого і збалансованого підходу до зменшення обсягу пропонування наркотиків, що знаходяться в незаконному обігу, та зниження попиту на них, подолання наркоманії як небезпечного соціального явища. Стратегією, зокрема, визначено мету, завдання, принципи стратегії і тактики діяльності держави у сфері контролю за обігом наркотиків, боротьби з їх незаконним обігом та протидії наркоманії, що відповідає національним інтересам України і міжнародним конвенціям ООН. Одним з основних принципів політики

держави щодо наркотиків передбачено дієвість і системність боротьби з наркобізнесом та контрабандою, а одним з основних напрямів діяльності правоохоронних органів у цій сфері – впровадження нових технологій отримання інформації про факти незаконного обігу наркотиків, зокрема їх продаж через Інтернет, способи контрабандного перевезення, маскування, виробництво і створення нових видів психоактивних речовин та їх комбінацій. Одним з пріоритетів правоохоронної діяльності, відповідно до Стратегії, має бути оперативне реагування на зміни в тактиці діяльності організованих злочинних угруповань, появу нових психоактивних речовин та їх комбінацій, виявлення осередків їх розповсюдження та контрабандних маршрутів. Таким чином, Стратегія визначила нові тенденції у боротьбі з контрабандою психоактивних, зокрема наркотичних речовин в нашій державі.

Проте статистика злочинності у досліджуваній сфері, незважаючи на вагомі законодавчі зусилля, залишається невтішною: за даними офіційного веб-порталу Державної фіскальної служби України, протягом січня-травня 2015 р. у зоні діяльності Чернігівській митниці ДФС виявлено та зафіксовано 17 фактів незаконного переміщення речовин, що можуть бути віднесені до наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів. Також є факти виявлення фальсифікованих лікарських засобів. Співробітниками митниці до правоохоронних органів направлено 11 повідомлень про протиправні діяння, що містять ознаки злочину, передбаченого ст. 305 КК України. Вилучено понад 800 г марихуани, 56 кг речовини, схожої на гашиш, 225 г речовини, схожої на героїн, 825 г метамфетаміну, 280 г метадону. В усіх випадках приналежність речовин до наркотичних засобів підтвердила попередня експертиза. Матеріали були передані до правоохоронних органів. Не припиняються спроби переміщення через кордон наркотичних та психотропних лікарських засобів. За 6 фактами складені протоколи про порушення митних правил, за якими вилучено наркотичний засіб «трамадол» та психотропний – «феназепам» [28].

За повідомленням СБУ, 28 січня 2015 р. у зоні митного контролю пункту пропуску «Устилуг» Ягодинської митниці

співробітники СБУ спільно з прикордонниками та митниками затримали чоловіка, який приховав від митного контролю 1227 пігулок псевдофедринівмісних медичних препаратів загальною вагою близько 0,5 кг. 36-річний мешканець Волинської області заховав заборонені пігулки під водійським сидінням та у власному одязі. Як розповів затриманий, пігулки він придбав в одній із країн Східної Європи, з метою подальшого збуту та виготовлення психотропної речовини – метамфетаміну. Слідчим відділом Управління СБ України у Рівненській області розпочато досудове розслідування у кримінальному провадженні за ч. 3 ст. 305 КК України [29].

Висновки. Підводячи підсумок проведеному дослідженню, необхідно зазначити, що проведена у 2011 р. декриміналізація контрабанди не стосувалася контрабанди окремих видів особливо небезпечних предметів та речовин, зокрема наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів та фальсифікованих лікарських засобів, що пояснюється їх підвищеною суспільною небезпекою. Межі відповідальності за скоєння цих злочинів було підвищено. Аналіз діючого законодавства України засвідчив наявність широкого кола актів, напряду або опосередковано присвячених протидії (або боротьбі) із контрабандою зазначених речовин та ліків. При цьому практика наркобізнесу та контрабанди як наркотичних речовин, так й фальсифікованих лікарських засобів, що склалася на сьогодні у світі, свідчить про малу ефективність санкцій вітчизняних законодавств у протидії цим злочинам. А легалізація чи лібералізація стосовно виробництва, споживання, перевезення наркотичних речовин, як вбачається, може завдати не виправної шкоди генофонду сучасного людства. Тому найбільш ефективними способами протидії цьому явищу необхідно визнати, на наш погляд, соціальну пропаганду здорового способу життя, що, як наслідок, обумовить зниження попиту на психоактивні речовини; наочну демонстрацію для найбільш вразливих верств населення результатів зловживання цими речовинами; а також, за прикладом законодавств країн Східної та Південно-Східної Азії, посилення відповідальності за контрабанду зазначених речовин та ліків аж до довічного ув'язнення.

Література:

1. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 10. – Ст. 60 (з наступними змінами та доповненнями).
2. Legalising v decriminalising drugs: Am half-smoked joint // The Economist, Jun 28th 2014. – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.economist.com/news/leaders/21605908-decriminalising-drugs-leaves-crooks-cash-legalise-drugs-instead-half-smoked-joint>
3. Illegal drugs: The wars don't work // The Economist, 2 may 2015. – [Electronic resource]. – Mode of access: Illegal drugs: The wars don't work // The Economist, 2 may 2015
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 21. – Ст. 920 (з наступними змінами та доповненнями).
5. Федотов О.П. Організаційно-правові основи боротьби митних органів України з контрабандою наркотиків / О.П. Федотов // Актуальні проблеми держави і права. – 2005. – Вип. 24. – С. 340-348.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності: Закон України від 15.11.2011 р. № 4025-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 25. – Ст. 263 (з наступними змінами та доповненнями).
7. Митний кодекс України від 13.03.2012 р // Офіційний вісник України. – 2012. – № 32. – Ст. 1175 (з наступними змінами та доповненнями).
8. Декриміналізація контрабанди: плюс 1 млн грн щодня // Закон і бізнес. – 14.02.2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/8005-dekriminalizaciya_kontrabandi_plus_1 mln_grn_schodnya.html
9. Декриміналізація товарної контрабанди сприятиме наповненню бюджету. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/news/dekriminalizatsiya-tovarnoy-kontrabandy-budet-sposobstvovat-21092011160800>
10. Дубинский А. Борьба с экономическими преступлениями: камо грядеши / А. Дубинский, Ю. Сколотяный // Зеркало недели. Украина. – 5 апреля 2013. – № 13. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://gazeta.zn.ua/macrolevel/borba-s-ekonomicheskimi-prestupleniyami-kamo-gryadeshi_.html
11. Митний кодекс України від 11.07.2002 р. // Офіційний вісник України. – 2002. – № 31. – Ст. 1444 (з наступними змінами та доповненнями) (втратив чинність).

12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фальсифікації лікарських засобів: Закон України від 08.09.2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 81. – Ст. 2958 (з наступними змінами та доповненнями).

13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за фальсифікацію або обіг фальсифікованих лікарських засобів: Закон України від 05.07.2012 р. // Офіційний вісник України. – 2012. – № 58. – Ст. 2316(з наступними змінами та доповненнями) .

14. Див.: Прикінцеві положення Закону України від 16.10.2012 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через відповідних міністрів, Державного комітету телебачення і радіомовлення України», яким було внесено зміни до примітки ст. 305 КК України. // Голос України. – 04.12.2012. – № 230.

15. Пугачева Е.В. Наркобизнес в механизме функционирования политических решений Таиланда// Основные тенденции политического и экономического развития стран современной Азии и Африки. Коллективная монография. / Отв. ред. В. Н. Колотов. — СПб.: СПбГУ, Восточный факультет; Изд-во «Студия НП-Принт», 2011. — С. 306-327.

16. Незаконный оборот наркотиков в Азиатском регионе. Справка. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ria.ru/beznarko_know/20110624/392744760.html

17. Производство опиума в странах «золотого треугольника» выросло в 2013 году почти на четверть. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/news/story.asp?NewsID=20790#.VYewyakSkVM>

18. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122 (з наступними змінами та доповненнями).

19. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15.02.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 10. – Ст. 62 (з наступними змінами та доповненнями).

20. Про лікарські засоби: Закон України від 4.04.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 22. – Ст. 86 (з наступними змінами та доповненнями).

21. Порядок провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 03.06.2009 р. № 589 // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 10. – Ст. 62 (з наступними змінами та доповненнями).

22. Перелік пунктів пропуску через митний кордон України, через які дозволяється переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25.12.2002 р. № 1950 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 52. – Ст. 2371 (з наступними змінами та доповненнями).

23. Порядок ліцензування діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 р. № 1387 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 93. – Ст. 3412 (з наступними змінами та доповненнями).

24. Порядок перевезення хворими, які прямують транзитом через територію України, наркотичних засобів і психотропних речовин, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 08.11.2007 р. № 1307 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 86. – Ст. 3161 (з наступними змінами та доповненнями).

25. Порядок перевезення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на території України та оформлення необхідних документів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17.04.2008 р. № 366 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 31. – Ст. 977.

26. Порядок зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, вилучених з незаконного обігу, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 07.05.2008 р. № 422 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 34. – Ст. 1135 (з наступними змінами та доповненнями).

27. Стратегія державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 р. № 735-р // Офіційний вісник України. – 2013. – № 76. – Ст. 2829.

28. На Чернігівщині виявлено 17 фактів переміщення через кордон наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/media-centr/regionalni-novini/201941.html>

29. Співробітники УСБУ в Рівненській області затримали контрабандиста прекурсором. – [Електронний ресурс]. – http://www.sbu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=136899&cat_id=123466&mustWords=контрабанда&searchPublishing=1